

Terezínská iniciativa 96

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

červen 2019

Sousoší věnované „Kindertransportům“ na Liverpoolském nádraží v Londýně.

Foto: Matěj Stránský

**Sir Winton nebyl sám,
bylo jich pět...**

(Více na straně 19)

Jom ha-Šoa 2019 – Veřejné čtení jmen obětí holocaustu

Jom ha-Šoa ve ha-gvura – Den holocaustu a hrdinství – zní celý název připomínkového dne v Izraeli. Dne, kdy se ve všech městech na dvě minuty rozezní sirény a zastaví doprava, práce, život... Dvě symbolické minuty připomínají všechny lidi, které zavraždili jiní lidé během holocaustu.

Čtením jmen lidí, kteří byli ponižováni, pronásledováni a zavražděni jen proto, že se narodili se „špatným rodokmenem“, si připomeňme jejich památku. Připomeňme si, že žili ve stejných městech a vesnicích, vedle nás a s námi. Připomeňme si, že jejich smrtí utrpěli ztrátu hlavně jejich příbuzní a blízcí, ale také celá společnost, která přišla o jejich obohacující různorodost.

A inspirujme se hrdinstvím všech, kteří dokázali vystoupit ze své komfortní zóny a i s vědomím nejistého výsledku se odhodlali zastat slabších, pomoci ohroženým, ozvat se proti hlasu většiny. Společně s úctou k památce obětí je to jediná cesta k tomu, abychom zabránili dalšímu šíření nenávisti a propuknutí bezpráví v naší současné i budoucí společnosti!

(Z letáku letošního ročníku Veřejného čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-Šoa)

14. ročník Veřejného čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-Šoa se uskutečnil 2. května v 21 městech České

republiky. V roce 2019 se k akci nově připojila města Karlovy Vary, Mikulov, Nýrsko, Prostějov a Teplice.

Záštitu nad letošní akcí přijali velvyslanec Státu Izrael v ČR J. E. Daniel Meron a ministr zahraničních věcí ČR Tomáš Petříček.

Oba se společně s dalšími významnými osobnostmi našeho veřejného života akce zúčastnili. Čtení v Praze na náměstí Jiřího z Poděbrad zahájila paní Dita Krausová – pamětnice a členka Terezínské iniciativy. Následoval velvyslanec Státu Izrael se svou manželkou Jill, která četla jména členů své rodiny, pocházejících z Olomoucka. Ministr zahraničí, velvyslanci států Rakouska, Německa, zástupce velvyslanectví USA, rektor Univerzity Karlovy, zástupce Židovské obce v Praze, starostové městských částí Praha 1 a Praha 2 i primátor hlavního města Prahy, členky Terezínské iniciativy a pamětnice holocaustu – paní Michaela Vidláková, paní Bohumila Havránková... Po nich následovala řada dalších významných hostů: příslušníci tzv. II. generace přeživších holocaust, jejich děti, žáci Lauderových škol, žáci ze

Čtení jmen v Praze na nám. Jiřího z Poděbrad

ZŠ Londýnská, členové Židovské obce v Praze a mnoho dalších. Po celé tři hodiny bylo prostranství před kostelem Nejsvětějšího srdce Páně architekta Joža Plečnika zaplněno, lidé stále přicházeli a trpělivě čekali na krátký okamžik přečtení jmen obětí holocaustu – v češtině, němčině, angličtině i slovenštině.

Ve všech městech se začala jména obětí holocaustu číst ve 14.00, někde se četlo hodinu, jinde dvě a v Brně stejně jako v Praze celé tři hodiny. Ve všech městech byly pro návštěvníky připraveny informační brožury, ve kterých byly představeny příběhy obětí a jejich rodin z vybraných regionů. Do tvorby obsahu brožury se zapojili badatelé a pracovníci organizací, které se na realizaci čtení v jednotlivých městech podílejí. Texty vycházejí z jejich dosavadní práce a čtenáři napříč republikou se tak mohli seznámit s badatelskou činností v regionech.

Hlavně menší města vsadila na doprovodný program, kterým je vlastní čtení jmen zarámováno. V Kutné Hoře se po skončení čtení jmen mohli účastníci vydat na komentovanou procházku po stopách kutnohorských Židů s průvodcem Markem Lauermannem, v Mělníku vyslechnout přednášku Zbyňka Taranta s názvem „Soudobé trendy a projevy českého antisemitismu“, čtení v Plzni bylo součástí tradičních Slavností svobody, kdy si Plzeň připomíná osvobození americkou armádou, v Nýrsku proběhla vernisáž výstavy kreseb dětí z terezínského ghetta „Motýla jsem tu neviděl“ spojená s přednáškou, v Lipníku nad Bečvou byl promítán film Sophiina volba, v Havlíčkově Brodě a v Karlových Varech byly připraveny krátké venkovní tematické výstavy přímo na místě čtení a v Prostějově měli lidé možnost navštívit bývalou synagogu. V Karlových Varech po té ještě 6. května proběhla beseda s pamětnicí holocaustu Jarmilou Weinbergerovou.

V řadě měst se jména obětí četla na místech spojených s židovskou historií či současností nebo na místech, která připomínají oběti holocaustu: v Liberci před budovou nové

**Maraton čtení zahájila
Dita Krausová**

Bohunka Havránková

**Christoph Israng,
velvyslanec SRN**

**Daniel Meron, velvyslanec
Izraele, s manželkou Jill**

synagogy, v Mikulově na místě, odkud je vidět střecha horní synagogy a budova obřadní síně židovského hřbitova, v Horažďovicích přímo na starém židovském hřbitově a v Klatovech u pomníku obětem holocaustu.

Tradičně se letos četlo také v Kolíně, Olomouci a Sušici, dále v Kosově Hoře, která vystřídala loňské Sedlčany, ale také v Ústí nad Labem a v Ústí nad Orlicí. Na poslední chvíli se přidaly i Poděbrady, kde se uskutečnil nultý ročník. Jména zde předčítali žáci a studenti poděbradských škol a o osudech poděbradských Židů pohovořila paní PhDr. Jana Hrabětová. Žáci ZUŠ Otakara Vondrovice svou hudbou dokreslili pietní atmosféru. Na závěr byla studenty Hotelové školy Poděbrady vysazena růže u pamětní desky.

Děkujeme všem, kdo se do čtení jmen obětí holocaustu zapojili. Příští rok se bude Veřejné čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-Šoa konat 21. dubna. Již nyní máme příslibemou účast i dalších měst, která se ke čtení jmen nestihla letos zapojit. Děkujeme též za finanční podporu Nadačnímu fondu obětem holocaustu a dalším partnerům, kteří se na realizaci akce podílejí. Stejně tak všem regionálním partnerům a dobrovolníkům, bez jejichž obětavé práce by se akce nemohla konat v tolika městech a krajích napříč Českou republikou.

*Eliška Waageová,
foto Michal Stránský*

Blahopřejeme

**Haně Hnátové,
která 20. června oslavila
95. narozeniny.**

**Všechno nejlepší
a hodně zdraví!**

Předsednictvo TI

Jom ha-Šoa v Pinkasově synagoze

Na všechny maminky, tatínky, babičky a dědečky, na všechny děti a další příbuzné se vzpomínalo 2. května také v Pinkasově synagoze. Šest svící za ně zapálil František Bányai, jména některých z nich připomněli herci Petr Kostka a Viktorie Hásková a také Lea Králová, žákyně Lauderovy školy. O svou vzpomínku na dětství a maminku Idu se s plnou synagogou podělila paní Marta Dittrichová.

Foto: Matěj Stránský

František Bányai

Herci Petr Kostka a Viktorie Hásková

Marta Dittrichová

Koncert v Jeruzalémské synagoze

mistran, foto Karel Cudlín

U příležitosti Jom ha-Šoa se konal 2. května večer koncert v Jeruzalémské synagoze. Vystoupení sboru studentů konzervatoře z izraelského města Akko bylo překným zážitkem, který završil pamětní den. Na program byly nejen klasické skladby *vážného* repertoáru, ale i české lidové písně a také dojemná píseň *Jerusalem of Gold*.

Se sborem zazpívala i operní pěvkyně Barbora Polášková de Nunes-Cambraia, která učí izraelské studenty.

Celý večer uvedl velvyslanec Státu Izrael Daniel Meron, který na úvod řekl:

„Jsem velice rád, že vás mohu přivítat v překrásném prostředí Jubilejní synagogy v Jeruzalémské ulici. Tato synagoga byla dokončena v roce 1906. Rád bych vás upozornil na nápis na jejím západním průčelí, který ztělesňuje sentiment, který je všeobecně relevantní a odráží hodnoty tolerance, které bychom si měli každý den opakovat:

Toto je Hospodinova brána, skrze ní vcházejí spravedliví. Což nemáme všichni jednoho otce? Což nás nestvořil jediný Bůh?

Od samého počátku svého fungování až do konce 30. let 20. století Jubilejní synagoga sloužila početné a pestré židovské komunitě při každém šabatě, oslavách svátků, bar mitzvah a svatbách.

Tragédie šoa však toto všechno zničila. Mezi miliony zavražděných bylo i více jak 80 tisíc Židů z Čech, Moravy a Slezska. Jedna třetina světové židovské populace zahynula v nejhorším aktu nestvůrného pokusu vyhladit jeden národ.

V těchto temných dobách se však objevily i jiskry naděje. Stejně tak, jako je zlo pácháno lidmi, tak je člověk i strůjcem dobra.

Minulý týden jsem navštívil velmi dojemnou vzpomínkovou tryznu v městečku Roztoky a rád bych vám o tom řekl něco více. V posledních týdnech války nacisté už věděli, že jejich monstrózní plán na vybudování jejich pokřiveného světa ztroskotat. Přesto se však nevzdávali naplnění svého cíle zabít co nejvíce lidí. V pochodech smrti a vlačích

přesunovali vězně z jednoho koncentračního tábora do jiného. Utrpení bylo strašlivé.

Jeden takový vlak, který z Terezína odvážel 4 000 lidí, zastavil v Roztokách. Místní z něj bez ohledu na vlastní nebezpečí vytahovali lidi transportované na smrt. Někdo by je mohl nazvat hrdiny, ale byli to především lidé, kteří pomohli jiným lidem.

Po skončení holocaustu naši rodiče věřili, že antisemitismus je zlo patřící do minulosti, ale bohužel se mýlili. Nejen v posledním roce jsme mohli vidět nárůst počtu obětí antisemitských útoků.

Hořká minulost nám ukazuje, že antisemitismus se může proměnit ve fyzické násilí, ať už přichází zleva či zprava.

Největší rozdíl dneška však je, že Židé dnes mají možnost a schopnost bránit se. Dnes Židé mají svůj vlastní stát, který mohou nazývat domovem.

Antisemitismus je nenávist, která si už i v roce 2019 vyžádala své oběti, jak jsme viděli jen před několika dny, kdy došlo k otřesnému útoku na synagogu v San Diegu. Všichni se musíme spojit, abychom ji potřeli. Musíme investovat do vzdělání a připomínání historie, jestliže máme dodržet náš slib „už nikdy více“.

Jsme zde, abychom si připomněli oběti a uctili ty, kdo se tomuto zlu postavili.

Nedokážu si představit lepší způsob, než že tak uděláme prostřednictvím mladé generace, kterou zde zastupuje sbor z města Akko. Oni už dnes představují budoucnost, v jakou doufáme.“

Terezínská tryzna 2019

Jako každý rok, tak i letos se konala třetí neděle v květnu tradiční terezínská tryzna k uctění památky obětí nacistického teroru během druhé světové války. Na Národním hřbitově v Terezíně si připomněli účastníci 74. výročí osvobození a konce války.

Mezi přítomnými byli především bývalí vězňové a vězenkyně Terezína a následných koncentračních táborů, jejich příbuzní a přátelé. Mezi oficiálními hosty byl premiér vlády ČR, předseda Senátu Parlamentu České republiky, předseda Nejvyššího soudu a další představitelé politického a kulturního života ČR.

Památku obětí Terezína uctili i zástupci diplomatického sboru z mnoha zemí Evropy i ze zámoří.

Po nástupu čestné jednotky zazněla z úst Ireny Troupové česká hymna a přítomné přivítal Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín. Ve své řeči připomněl mimo jiné i Jana Munka, dlouholetého ředitele terezínského památníku (byl jím 27 let) a předsedu PŽO, který nedávno zemřel. Minutou ticha uctili přítomní jeho památku.

Hlavní projev patřil letos Jaroslavu Kuberovi, předsedovi Senátu PČR:

Vážené dámy, vážení pánové,

dovolte mi, abych vás všechny pozdravil na pietní vzpomínce tady, v Terezíně. Slovo Terezín má ve spojení s historií nacistické okupace Československa hned dvě kruté podoby – terezínské ghetto a Malou pevnost.

Do ghetta nacisté od listopadu 1941 do téměř úplného konce války nahnali 140 tisíc židovských vězňů – mužů, žen a dětí. 35 tisíc z nich tady zemřelo. 87 tisíc dalších bylo odesláno do Osvětimi ke „konečnému řešení“. Osvobození a konce hrůz se dočkal jen malý zlomek z nich. Zůstane trvalou a obdivuhodnou skutečností, že tito lidé zde, v terezínském ghettu, ve stínu smrti dokázali žít na vysoké kulturní úrovni – hrát divadlo, psát verše, skládat, malovat, snít své sny o budoucnosti.

Druhou tvář válčné terezínské reality je potom policejní věznice pražského gestapa v Malé pevnosti. Tou prošlo v letech okupace 32 tisíc vězňů. Tisíce z nich zemřely. Nacisté se krutě a bezohledně vypořádali s každým náznakem odporu, nesouhlasu a odboje.

Smutnou skutečností našich moderních dějin je, že v roce 1945 zde při otevření tohoto národního hřbitova hovořila bývalá vězeňkyně Malé pevnosti, dr. Milada Horáková. To, co nestihli nacisté, dokončili o pět let později komunisté. Kteří také tak nesnášeli jakýkoliv odpor, jiný názor, nesouhlas.

Stále častěji mívám pocit, že ještě nedávno tak kruté živé vzpomínky na to, co se tady v Terezíně odehrálo, dnes blednou stále rychleji. Hodnoty, na kterých jsme tento

Jaroslav Kubera

Toman Brod

památník stavěli, jsou víc a víc relativizovány a vítězí lhostejnost k naší vlastní minulosti. Nejde jen o nezáměr o historii a úctu k památce těch, kteří nám svými obětmi umožnili žít náš dnešní svobodný a demokratický život. Jsme lhostejní k opětovnému nárůstu totalitního uvažování, ve kterém tak nepokrytě platí, „kdo není s námi, je proti nám a je potřeba ho umlčet“.

Vždyť totalita, nesnášenlivost k jiné rase, k jinému názoru může a má dnes zcela jinou podobu. Třeba zahalenou do slov ekologie, životní prostředí, rovnost pohlaví, politická korektnost a multikulturalismus.

Jako předseda českého Senátu jsem rád, že šířící se lhostejnost, nebojím se říci apatie, nepatří k povaze myšlení a práce senátorek a senátorů. Senát již nejednou dokázal, že ač politicky různorodý, v kritických okamžicích boje o ústavnost, o právo říci pravdu a o odvaze zastat se těch, u kterých se to nenosí, dokáže jednotně reagovat.

Historie nám totiž dává tisíce důkazů, že lhostejnost, pasivita, mávnutí rukou a nezáměr o věci veřejné tvoří podhoubí, ze kterých se rodí zprvu autoritativní, později, poznenáhlu, nenápadně, totalitní režimy. Je proto nutné, snad dnes víc než dřív, scházet se v památných dnech u památných míst, jako je tento hřbitov, a připomínat sobě, voličům, všem lidem, že svou vlastní minulost stále žijeme. Není to tak, že holocaust, nacismus, totalita a nenávisť jsou mrtvé.

Stačí chvilka nepozornosti a ožijí.

Braňme se tomu. Dívejme se do budoucnosti, ale nezapomínejme, jak lehce lze překročit práh nesvobody.

Potom promluvil za přeživší historik Toman Brod, někdejší terezínský vězeň a vězeň dalších koncentračních táborů. Ve své řeči se zmínil o tom, že „hromadné vraždy se neděly pouze v hitlerovském Německu ani v bolševickém Rusku, ale i v komunistické Číně nebo v Kambodži. V 90. letech došlo ke genocidě ve Rwandě. Genocidy se budou dít i nadále. Zabránit jim není v našich silách. Ale cosi v našich silách přeci je,“ obrátil se na mládež s naléhavým poselstvím: „Buďte dobrými občany této země. Buďte znalí svých práv, ale především povinností. Těch je hodně. Zdůraznil bych jednu. Nikdy nepodléhejte svodům té hrůzné teorie i praxe kolektivního odsudku,

Karol E. Sidon

Děčínský pěvecký sbor

despektu, zavržení, jejímiž důsledky jsou kolektivní původ, vina i trest.“

Potom následovala modlitba Jana Balíka, biskupského vikáře, a modlitba Karola E. Sidona, vrchního zemského rabína.

Program zakončil Děčínský pěvecký sbor provedením Lacrymosa a Agnus Dei z Requiem Giuseppe Verdiho a závěrečné poděkování Jana Roubínka.

Následovalo kladení věnců, za Terezínskou iniciativu položili věnec Věra Semerádová a Zdeněk Pošusta.

Interview s Danielem Meronem, velvyslancem Státu Izrael

Redakce TI projevila přání otisknout rozhovor s izraelským velvyslancem, J. E. Danielem Meronem, který nám ochotně vyhověl. Koncem dubna dopoledne se zástupci Terezínské iniciativy – Michaela Vidláková a Michal Stránský – dostavili na izraelské velvyslanectví a tam při kávě proběhl ve velice přátelském ovzduší následující více než hodinový rozhovor:

Než začneme s dotazy: jak tak sleduji vaše aktivity, musíte být jedním z nejvytíženějších diplomatů v této zemi.

Ano, a těší mě to. A také to považuji za správné, diplomat má reprezentovat svůj stát, navazovat kontakty, zúčastňovat se dění. Nelze sedět v úřadě, musíte jít ven, mezi lidi. Jsem ve spojení s židovskými ale i jinými komunitami, s místními byznysmeny, s kulturou. Díky tomu již mám zde také mnoho přátel. Minulý týden jsem byl např. v Olomouci, v Mladé Boleslavi, v Roztokách na jedné vzpomínkové oslavě, a tak to jde stále dál. Opravdu mám radost už i z toho, když mě někde pozvou. Beru to jako důkaz zájmu o to, co a koho zde zastupuji.

Takže pojďme k prvním otázkám, které se vztahují k vaší rodině. Máte vy nebo vaše žena nějaké rodinné vazby na Českou republiku?

Jsem rád, že se na to ptáte. Ano, rodina mé ženy Jill má příbuzenské vazby na Moravu a také k jižním Čechám. Její praprarodiče pocházejí z okolí Dačic, její prarodiče, Bergerovi, pocházeli z Uherského Hradiště, její prateta Dita Bergerová se provdala za zdejšího rodáka, Viktora Fischla, známého spisovatele, který si později, v Izraeli, jméno změnil na Avigdor Dagan. Jiná část rodiny zase sídlila v Bruntálu, v roce 1938 při záboru Sudet uprchli do Olomouce, dva bratři Lindenbaumovi, Bedřich a Max, oba právníci, byli pak z Olomouce deportováni a zahynuli, jeden v Auschwitzu a druhý v Dachau. Jejich otec sice zůstal v Terezíně, nakazil se tam ale koncem války tyfem a těsně po osvobození zemřel. Právě minulý týden jsme byli v Olomouci, kde jsme pokládali „Stolpersteiny“ na jejich památku. Byl to velmi dojemný obřad, ukáží vám krátké video, velice to na nás zapůsobilo.

(Video ukazuje Petra Papouška, předsedu FŽO, který přítomné uvítal, vzdal úctu rodině zavražděných a zmínil účast města Olomouce na připomínání minulosti. Daniel Meron promluvil o dobré úrovni česko-izraelských vztahů a o potřebě míru a svobody.)

Když dovolíte, jednu trochu provokativní otázku. Co si myslíte o „Stolpersteinech“? Víím, že pro rodiny je to často velmi důležité, jenže kolemjdoucí si jich prakticky nevšímají, často jsou kameny znečištěné, přijde mi, jako by ty povražděné znovu ještě ponižovali, když po nich bezmyšlenkovitě šlapou.

To je sice pravda, ale přece jen, ten obřad zvlášť a poté i jejich viditelnost v chodníku snad probudí aspoň v některých

určité povědomí, určitou připomínku šoa. Po obřadu jsme dostali hodně dopisů právě od nežidovských občanů, kteří psali, že je ty kameny přivedly k zamyšlení o smyslu jejich poselství.

To je jistě dobře. Ale vůbec to neukazuje to nejstrašnější, ten šílený rozsah šoa, např. v Praze, kde žilo před válkou téměř 40 000 Židů a většina jich zahynula, je jen málo tu a tam rozestých kamenů.

Jsou tu přece i jiné památníky, třeba Pinkasova synagoga, tam je to jasně zviditelněno a tam chodí mnoho lidí.

Ovšem to jsou převážně zahraniční turisté, jen v menší míře české školy.

Je tu Památník Terezín, sice ten hlavní vzpomínkový obřad – květnová tryzna v Terezíně – není přímo zaměřen jen

na židovské oběti, ale i na ně je vzpomenu, a této tryzny se zúčastní mnoho lidí.

Já dávám přednost tryzně na „Kever avot“ v týdnu před Roš hašana na židovském hřbitově u krematoria.

Ano v minulém roce jsem navštívil i tu, byl jsem také na místě, kde byl vysypán popel obětí do řeky. Mrzelo mne, že nebyla větší účast, hlavně přišlo velice málo mladých lidí ze židovských obcí, ze židovské školy, právě ti by si měli zvyknout při těchto příležitostech na oběti šoa společně vzpomínat.

Pojďme k další otázce, která se také ještě týká vaší rodiny. Vaše manželka Jill je v Praze s vámi. Ale dočetla jsem se, že máte čtyři děti. Chtěl byste se o nich zmínit?

Mám dva syny a dvě dcery. Jedna dcera je už vystudovaná, je IT inženýrkou v jedné telavivské firmě, ostatní tři ještě studují. Jeden syn v Jeruzalémě studuje pedagogiku a současně se věnuje studiu náboženství, druhý politologii a nejmladší dcera také studuje inženýrství. Jak vidíte, všichni se snaží získat vyšší vzdělání.

A ještě něco k vaší rodině. Jak se zachránili vaši rodiče?

Už mým prarodičům se podařilo vystěhovat včas z východní Evropy do Austrálie. Já jsem se už v Austrálii narodil. Můj dědeček právník byl velmi aktivní v australské židovské obci, ale také měl dobré kontakty s úřady. Díky tomu se mu podařilo pomoci mnoha Židům z Polska ale i z dalších zemí uniknout před šoa. Mohli ho totiž kontaktovat v jidiš, protože právě nebyli schopni jiným jazykem s úřady komunikovat a on jim zařizoval vše potřebné. Nedávno moje maminka dostala dopis z Los Angeles od člověka, který v pozůstalosti po své tetě našel korespondenci s mým dědou, kde mu teta děkuje za svou záchranu. Také tam dostal celou jednu skupinu židovské mládežnické organizace. Ví, že byl na tyto své úspěšné akce hrdý, zvláště když se po válce ukázalo, čemu tito lidé díky jeho pomoci unikli. Ale nebyl sám, i jiní se snažili, seč mohli, ale nebylo to snadné.

Ted' trochu k vaší současnosti. Jste pracovně velmi vytížený, jak se vám tady v ČR líbí – prohlédnete si někdy Prahu i jako turista?

Ano a velice rád. Často chodíme s manželkou po pražských památkách i jen tak na procházky. Petřín na jaře – šli jsme pěšky dolů, všechno kvetlo, všemožné barvy, prostě pohádka. Ale jezdíme i jinam po Česku, máme rádi Český Krumlov, Kroměříž je nádherná, její zahrady, zámek, také lednický areál, jízda lodí po řece, Šumava... Mám mnoho kontaktů na facebooku a funguji tam pro Prahu a Česko do slova jako reklamní agent.

Jak byste porovnal svou práci v ČR a jinde?

Česká republika je naprosto výjimečná svým kladným vztahem k Izraeli, a to i historicky. Nelze nezmínit rok 1948, ale myslím, že i později za komunistického režimu, kdy se oficiální přístup změnil, přetrvaly v lidech jisté sympatie. Vždyť právě vy jste mi vyprávěla o činnosti Izraelského velvyslanectví za minulého režimu, kdy tam pracoval váš otec. Mimochodem, znám jednoho člověka, rovněž činného v izraelské diplomacii, jmenuje se Dani Sheck, který je synem jednoho z někdejších pracovníků ambasády Zeeva Shecka, možná jste ho znala.

Zeeva Shecka si pamatuji velice dobře, táta ho znal ze sionistického hnutí, byl v Terezíně, i jeho žena Aliza. Pracovali spolu také hned po válce v Dokumentační akci, kdy zpracovávali nalezené terezínské dokumenty. Oni se pak vystěhovali a vrátili se sem už jako diplomaté. Pamatuji si i mnoho dalších, židovské svátky slavili zdejší a izraelští pracovníci ambasády společně na velvyslanectví.

Dnes je ČR jedna z mála zemí, která chápe postavení Izraele a je velice vstřícná i pokud jde o politickou podporu v mezinárodním měřítku. Opravdu jsou to nadstandardní vztahy.

A pokud jde o kontakt s židovskými obcemi jinde a u nás? Co soudíte o zdejších židovských obcích?

Předtím jsem pracoval v USA, tam je pochopitelně situace úplně jiná než zde, hlavně díky tomu, že americké židovstvo nebylo negativně postiženo holocaustem. Nebyla tam také doba komunismu, čili není tam tak rozšířen a zakořeněn strach hlásit se k židovství. Zcela odlišné jsou i jejich majetkové poměry. Existují tam kvetoucí náboženské obce všech možných směrů, které se nepotýkají s nedostatkem členstva, ale i mnoho nenáboženských organizací. Samozřejmě i tam jsem se s nimi stýkal. Ovšem pokud hovořím s kolegy, kteří pracují v jiných, zvláště východoevropských zemích, jako je např. Polsko, Pobaltí, Slovensko, tam, i přes relativně větší počet osob židovského původu, se jich málo podílí na židovském životě, málo z nich je členy obcí. Bohužel i tady v České republice pozoruji, že je mnoho těch, kteří se k židovství nehlásí vůbec, nepodílejí se na židovském životě nebo přinejmenším nejsou členy židovských obcí. Ale oceňuji to, že jsou zde i židovské organizace nenáboženského typu, např. sportovní Makabi, (několikrát jsem byl např. na Viktorcupu, soutěži ve stolním tenise), je tu Lauderova škola, také Terezínská iniciativa dělá vynikající práci – o tom vám přece nemusím vyprávět. Velice si vážím zejména činnosti pamětníků, vím dobře i o té vaší, nedávno mi vyprávěli ve Valašském Meziříčí, jak navštěvujete celý týden tamní školy, opravdu je nesmírně důležité připomínat lidem, co bylo! Navštívil jsem vícekrát i mimopražské židovské obce, Liberec, Olomouc, Brno, Karlovy Vary, rád se zúčastňuji jejich akcí, náboženských, vzpomínkových i kulturních. Těší mne, jak i při malém počtu členů se tam snaží slavit společně soboty a svátky, věnovat se židovské kultuře, uchovat židovské památky, nezaniknout. Ale opravdu, mnoho osob

se židovskými kořeny se obcím bohužel vyhýbá a vůbec nechtějí být aktivními účastníky židovského dění.

Nevím, nakolik působí zakořeněný strach, nakolik nezájem, leckdy je to i nechuť přidat se k obci, která se profuluje ortodoxně, neodpovídá to jejich citění, své židovství třeba nepopírají, ale vnímají je spíše liberálně, některým zde nyní proto lépe vyhovuje Židovská liberální unie apod. Jiní to berou zcela sekulárně. Praha ani před válkou nebyla příliš ortodoxní, i naše rodina, která se vždy k židovství hlásila, navštěvovala synagogu jen o vysokých svátcích. Tím spíše teď, je zde silný odklon od pobožnosti.

Možná je to také jeden z důsledků minulého režimu?

To určitě také. Za minulého režimu se mnozí celkem oprávněně obávali budit pozornost StB. Ti ale, kteří se

nebáli a přicházeli např. na pražskou obec, se tam cítili prostě mezi svými, nacházeli tu pospolitost, porozumění, přátele, bývala tam skvělá atmosféra. Ovšem režim se snažil omezovat a zastrašovat. Členové – a o to víc funkcionáři to neměli snadné, když chtěli, aby obce přežily. Dnes už se bát nemusí, ale strach leckdy zůstal, takové to „Co kdyby znova...“ Ale jinak, vnímám to správně, že nevidíte nic, co by bylo nutno zlepšit ve vašem vztahu s židovskými komunitami u nás?

Správně, doufám a vlastně jsem přesvědčen, že je vše v nejlepším pořádku. Víte, podle mne izraelský velvyslanec je mluvčím nejen ve vztahu k hostitelskému státu, ale i pokud jde o židovské obce. Stýkám se i s ŽLU i s ortodoxní pospolitostí. Podílím se vždy na čtení jmen při Jom ha-Šoa. My jsme také u příležitosti Jom ha-Šoa zorganizovali v Jeruzalémské synagoze slavnostní koncert izraelského dětského sboru z Akka, společně v něm zpívají židovské a arabské děti, se sborem bude i jedna pamětnice šoa, hosty budou mj. i různí diplomaté a veřejní činitelé.

O tom víme a těšíme se na to, jistě to bude krásný zážitek! (O koncertu více na 5. straně tohoto čísla – pozn. redakce.)

Můžete něco říci k vašim stykům s nežidovskými organizacemi a osobnostmi? (Myslím tím kromě oficiálních

povinností.) **I letos v dubnu jste promluvil na akci ICEJ ve Valdštejnské zahradě a jistě to není to jediné...**

Bývám hostem na schůzích Spolku přátel Izraele, také navštěvuji Valašské Meziříčí, kde tamní pobočka ICEJ spolu se Spolkem přátel Izraele pořádá měsíc Chaverut (přátelství) s Izraelem, seznamuji tamní veřejnost se Státem Izrael, odpovídám na mnoho otázek, setkávám se tam s opravdovým zájmem posluchačů. A dokonce se osobně stýkám s pražským arcibiskupem kardinálem Dominikem Dukou, byl u mne o svátcích, kdy zapaloval chanukové svíčky, dobře si rozumíme, má velice dobrý, bratrský vztah k židovskému lidu a k Izraeli. Jeho rodiče bydleli po válce v domě s Fischlovou rodinou v Hradci Králové. Také besedují se studenty na mnoha univerzitách, např. na Masarykově univerzitě, byl jsem i na vysoké škole závodu Škoda v Mladé Boleslavi, je to skutečně fantastická škola! To se mi obzvláště líbilo, i proto, že tu byla právě na návštěvě má dcera, a ta vyprávěla o ženách v Izraeli, o izraelských univerzitách.

Na plzeňské univerzitě pracuje dr. Tarant. Studuje a podrobně sleduje současné projevy antisemitismu, výborný expert. Znáte ho také?

Ale ovšem, i jeho ženu.

Tedy, vy máte opravdu přehled! K tématu škol mě teď napadá jedna otázka: Slyšel jste někdy o pražském gymnáziu jménem Přírodní škola? Možná by vás mohl zajímat jejich již mnohaletý projekt zvaný Tereziánská štafeta vycházející ze života Petra Ginze a chlapců z tereziánského domova.

O té škole jsem neslyšel, jméno Petra Ginze samozřejmě znám. A právě nedávno – Památník Jad Vašem vytváří výstavu zabývající se uměním za šoa, kde je i část věnovaná právě jemu. Ale s tou školou a s jejich projektem bych se rád osobně blíže seznámil.

Pokusím se domluvit vaše setkání s ředitelem školy, do konce roku už mají program plný, a taky nevím, jak na tom jsou žáci jazykově. Zeptám se pana ředitele, zda by to šlo uskutečnit v příštím školním roce. Já jim opravdu moc fandím. A mohu trochu zabrousit do izraelské politiky? Ráda bych se zeptala na osobnost Benjamina Netanjahua, který opět vyhrál volby (že by proto, že jsem mu držela palce?) a opět se stal ministerským předsedou.

O politice bych se nerad bavil, jsem zde zástupcem izraelské vlády a zastávám tedy její oficiální stanovisko. Izrael je samozřejmě mezinárodně ve velmi složité situaci – Gaza, Sýrie, ale přesto, při rozsáhlých mezinárodních anketách, se Izrael umístil na jednom z předních míst, pokud jde o pocit štěstí. To už je dobrá známka. Lidé se tu většinou cítí bezpečně, Izrael rovněž navštěvuje stále víc a víc turistů, což svědčí o tom, že ani oni se tu necítí v nebezpečí. Ekonomika má nyní také dobrý standard.

Sleduji ten obrovský rozvoj a pokrok a jen držím palce! Ale svou otázkou mířím trochu jinam: Mně nejde ani tak o jeho celkovou politiku, a podle mne je dobře, že on patří právě k těm neústupným politikům, kteří vědí, že v určitých momentech jsou kompromisy vnímány jako slabost a k ničemu nevedou. Plně souhlasím! Ale nedávno jsem mluvila s izraelskou občankou přeživší šoa, která říká, že dnešní vnitřní, sociální politika způsobuje, že

financovala soukromá společnost a donátoři, ale státní rozpočet do toho asi taky nějaký šekel přidal...

Myslím, že je to důležité, nejen mezinárodně ukázat vysokou úroveň izraelské vědy a techniky, ale zejména je to inspirující pro izraelskou mládež, aby se nadále věnovala rozvoji, vědě. A neméně významné je vědomí, že mladí mohou být hrdí na dosažené úspěchy své vlasti, která, ač malá a teprve nedávno vzniklá téměř z ničeho, se řadí mezi nejvyspělejší státy světa, mezi pouhé čtyři země, které přiletěly na Měsíc.

A přece... zatímco Izrael je špičkový ve vědě, v technologii, v mnoha směrech, v jedné věci přesto prohrává. A tou je mediální válka. Dá se s tím něco dělat?

Česká republika je Izraeli nakloněna. V Česku se dostaneme do veřejných médií, máme kontakty na všech stranách,

mnoho přeživších dnes v Izraeli žije v bídě. Klade to za vinu právě jemu a jeho straně, že pro to nedělají dost. Také dostávám pravidelné zprávy o Izraeli, sice od americké společnosti, ale i oni o tom neustále píší a žádají pro ně o příspěvky. Tohle samozřejmě není nutno brát doslova, oni především „šnorují“, ale člověk, který žije v Izraeli přece jen vnímá situaci zblízka.

To mne opravdu mrzí, když lidé, kteří zažili tolik zlého, by se právě zde měli ocitnout v bídě. Vím, že Benjaminu Netanjahuovi na tom taky určitě záleží. Jenže, má toho tolik: Izrael má obrovské výdaje na vlastní bezpečnost, až 10 % rozpočtu. Navíc přijímá množství imigrantů, právě i z velmi chudých oblastí, postarat se o ně, včlenit je do izraelské společnosti – finanční zdroje je nutno dělit na mnoho stran.

A je pak nutné, aby se Izrael znovu a znovu snažil o přistání na Měsíci (jak jste uvedl ve svém velice působivém proslovu ve Valdštejnské zahradě)? Vím, že to

tady to jde a já dělám, co mohu, abych tyto dobré vztahy posiloval. V Evropě je ale veliký problém do veřejných médií proniknout s jakýmkoliv proizraelským tématem. Západní státy se k nám staví vysloveně nepřátelsky, pouštějí ke slovu protiizraelské mluvčí a novináře, je tam mnoho akcí, a nejen těch organizovaných muslimy nebo arabskými zeměmi. Ukáži vám tu obrázek z International New York Times s antisemitskou karikaturou hodnou nacistického Stürmeru, noviny se sice druhý den omluvily, ale už to bylo venku. V takové atmosféře nenávisti se prostě nedá ničeho pozitivního docílit.

Bohužel v tu chvíli už vypršela doba, kterou jsme měli k dispozici, pana velvyslance čekaly další termíny, a tak jsme museli naše zajímavé setkání ukončit. Protože právě ta silící světová mediální kampaň proti Izraeli a s ní i nenávist k Židům vůbec je velice nebezpečná a zdá se, že ani Izrael nemá možnost jí nějak účelně čelit. A tak otázka co s tím zůstává stále otevřená.

**Michaela Vidláková,
foto Michal Stránský**

**Blahopřejeme Evě Liškové, která 30. června oslavila 90. narozeniny.
Všechno nejlepší a hlavně hodně zdraví!**

Předsednictvo Tereziánské iniciativy

Ocenění vítězů soutěže v Terezíně

Michaela Vidláková, foto Radim Nytl

Již tradičně probíhá v červnu předávání cen vítězům každoroční literární a výtvarné soutěže vyhlášené Památníkem Terezín pro české školy. A jako obvykle byla obdivuhodně velká účast soutěžících. Na památku zakladatelky soutěž nese jméno Memoriál Hany Greenfieldové, bývalé vězeňkyně Terezína, ale i Auschwitzu a Bergen-Belsenu.

Soutěže se zúčastnilo celkem 115 škol a přihlášeno bylo celkem 721 prací, z toho:

- 156 literárních (I. věková kategorie 99, II. kategorie 57),
- 565 výtvarných (I. kategorie 165, II. kategorie 279, III. kategorie 121).

V každé kategorii je udělováno 8 cen a po 1 ceně Ericha Poláka, někdejšího vězně a po válce historika PT, kterou financuje Terezínská iniciativa. Celkem tedy 45 cen.

Letošní téma bylo „Jsem tu bez rodiny“.

Citujeme ze zadání soutěže:

Motto letošních soutěží Památníku Terezín vyjadřuje situaci mnoha dětí, které ztratily rodiče a snaží se s touto nelehkou situací vyrovnat, navíc v nenormálních podmínkách. Dokážete si představit sami sebe ve stejných nebo obdobných poměrech? Zažívají podobné věci dnešní chlapci a děvčata? Je třeba pomáhat sirotkům, kteří přišli o rodinu v nějaké současné válce? Jak by tato pomoc měla podle vás vypadat?

Zamyslete se nad výše uvedenými otázkami a vytvořte výtvarné či literární práce, které nám zašlete na níže uvedenou adresu. Můžete si samozřejmě položit i otázky vlastní, které se také s vyhlášeným tématem úzce pojí. Při zpracování vám ponecháváme možnost volby jakékoliv umělecké formy a techniky.

V horkém červnovém počasí nebyl kinosál tak plný, jak tomu obvykle bývá, ale přece jen se publika sešlo dost. Protože v předsáli Muzea ghetta, kde obvykle bývají oceněné výtvarné práce k nahlédnutí, probíhala ještě výstava *Trude Sojka: Holocaust a mateřství* (mimořádně velice působivé obrazy – *pozvánka na výstavu byla otištěna v TI č. 95 – pozn. redakce*), musely být práce žáků vystaveny poněkud improvizovaně na zdi kinosálu.

Hosty přivítala hudební produkce žáků z litoměřické umělecké školy s klavírním doprovodem jejich paní učitelky, oficiální přivítání pak pronesl vedoucí Vzdělávacího oddělení PT Mgr. Jan Špringl, krátký proslov zazněl z úst ředitele PT PhDr. Jana Roubínka. Mezi přivítanými hosty byly i dvě pamětnice, Doris Grozdanovičová, která také svým příspěvkem oslovila přítomné, a Michaela Vidláková a také Jiří Polák, syn Ericha Poláka a zakladatel Institutu terezínských skladatelů. Poté již nastalo předávání jednotlivých cen. Literární ceny Mgr. Špringl představil jen stručným námětem práce, výtvarné ceny byly průběžně promítány. Cena sestávala z dárkového balíčku a finanční odměny. Mnoho z oceněných se nedostavilo, nicméně ti přítomní sklídili živý potlesk.

Zatímco výtvarné práce byly většinou symbolické a kromě snad jedné, která zachycovala člun s migranty na

Jan Roubínek, ředitel PT

Michaela Vidláková předává květiny oceněným

Doris Grozdanovičová

rozbořeném moři, vyjadřovaly dané téma takřka nadčasově, literární práce se vztahovaly velice často k tomu, s čím se dnešní mládež setkává nejčastěji v médiích – k migraci. Zadání to plně připouštělo. Nicméně já bych navrhovala, aby Terezínská iniciativa udělení ceny Ericha Poláka podmínila tím, že práce odměněná touto cenou bude vycházet z tematicky holocaustu, což odpovídá našim stanovám, že našim úkolem je právě trvale připomínat holocaust.

PAMÁTNÍK TEREZÍN
TEREZÍN MEMORIAL

FRITZ LEDERER
(1878-1949)

**Život a smrt
v terezínském ghettu**

**Life and Death
in the Terezín Ghetto**

foyer kina Muzea ghetta Terezín

18. 6. 2019 - 1. 9. 2019

foyer of the cinema - Ghetto Museum Terezín

June 18th, 2019 - September 1st, 2019

Na dubnovém sněmu Tereziánské iniciativy se přihlásil do diskuse Hanuš Hron. Přál si promluvit v diskusi jako poslední diskutující. Jeho slova měla takovou odezvu, že několik posluchaček projevilo přání otisknout příspěvek v plném znění. Jejich přání rádi plníme:

Vážený přítelé,

na loňském sněmu jsem ve skupině přeživších, vlastně přeživšek, které lépe odpovídají mému naturelu, slavnostně slíbil, že se za rok, tedy dnes, přihlásím do diskuse. Neměl jsem samozřejmě nejmenší tušení, o čem chci vlastně hovořit, ale měl jsem dlouhý rok času a pevné přesvědčení, že za ten rok už mě něco moudrého napadne. Bohužel vás musím zklamat, nenapadlo mne lautr nic. Ale i tak vás, jako starej Žid, který se rád poslouchá, prosím o šanci něco mluvit. Po ukončení diskusního příspěvku mi křeč v pravé ruce zabránila mikrofon odložit. Není to pokus o krádež mikrofonu, ale chorobná řečnická vášeň. Samozřejmě, jako odpovědný člověk jsem se rozhodl konzultovat moje nulové myšlenky s mnoha autoritami. Nejvyšší z nich, váženou Bohumilou Havránkovou, rozenou Pickovou, mně bylo doporučeno nazvat toto vystoupení „kulturní vložkou“. Tento geniální návrh jsem poněkud upravil, a to tak, že do mého diskusního příspěvku jsem vložil samostatnou následující kulturní vložku:

Popisuje skutečnou událost asi z poloviny roku 1945. Ale přednesená až v listopadu 2017 u příležitosti jistých 90. narozenin. Hlavními aktéry jsou Bohumila Havránková, rozená Picková, původně z Liberce a Hanuš Hron, rozený Weinstein, původně z Mostu. Z pietních důvodů, je toto první a také poslední repríza.

Po Praze se šíří meldy...

Po Praze se šíří meldy,
že dostat máme ghetto-geldy,
a kdo nejsi kůže líná,
jeď pro ně do Tereziána.

Tož zabud jsem na všechny „áchy“
a jel si pro ty velké prachy.
Z domu jen jsem vytáhnou
koho vidím, no né Bohu!

Foto Dana Cabanová

Jak v ní také mamon vzlíná
a řítí se do Tereziána.
Nesměle se táží „Bohu
v jedno kupé s tebou mohu?“

Honzíku, ty jsi můj „Held“!
Kdopak by nes můj Ghetto-geld?
Na trati Praha – Bohušovice
nestalo se žel nic více.

Konečně ta chvíle je tu
prachy daj za práci v ghettu.
Naše tváře šťastně září
nebich jsme milionáři.

Jak jen se to mohlo stát?
V jedné ruce ghettoplat
a druhou v mládí rozpuku
jsem Bohu držel za ruku.

Na cestě pak do Prahy
sexu vypukly snahy
a tak jsem v mládí rozpuku
furt ji držel za ruku.

Marně se mně při tom chtělo
být s ní navíc jedno tělo.
Zklamou vás, bylo to nanic
byl jsem ještě ghettopanic.

Dnes však vím, že furt jsem „Dein“.
Co nebylo „das kann noch sein“.
A že pokrok vždy chcem razit,
necháme se spolu zmrazit.

Někdy v pozdním komunizmu
propadneme tomu schizmu
a v mocném lásky vrnění
zapneme si topení.

Tuto světlou perspektivu
stvořil jsem pro Bohu Divu,
která je prostě „Einzig“
i dnes, když má těch „Neunzig“.

Proto každou rundu
vzhůru na Bohundu!

Konec kulturní vložky, pokračuji
v drsné próze v drsném diskusním
příspěvku:

Přátelé, dovedu si představit oka-
mžik, kdy se zde po letech setkají po-
slední dva ještě žijící přeživší. Mohou
to být dva Hebrejci, ale téměř určitě to
budou dvě Židovky. Ti, kteří jsou stá-
le zmítání sexem a erotikou, ať si to

klidně představí fifty – fifty. A tu jeden z těch dvou, co se ještě nikdy neviděli, anebo již na to absolutně zapomněli, řekne: „vzpomínáš si, jak jsme...?“ „ale samozřejmě si vzpomínám...!“ odpovídá ten druhý. Pochopitelně vzpomínají každý na něco úplně jiného, ale to není vůbec důležité. Důležité je, že prostě vzpomínají. Při tom se dojatě objímají a rádi by se i líbali. Ale mají obavy z vypadnutí zubních náhrad.

A právě pro ně a také pro nás přicházím s podnětným návrhem, hodným Nobelovy ceny (kterou ve své vrozené skromnosti kategoricky odmítám). Přátelé, naše setkávání a vzpomínání je totiž pro nás, tak říkájíc „mojšewichtig“. Vědecky dosud nedoloženými důkazy při něm narůstá náš optimismus, a jak se dnes říká, nabíjíme se novou pozitivní energií. Moje zásluha spočívá v tom, že jsem pro tento jev, typický pro nás přeživší, vytvořil nový sémantický pojem a graficky ho včlenil do veškeré naší korespondence současné i budoucí. Tento výstižný pojem sestává tradičně z jidiš a z angličtiny. Původně jsem myslel na češtinu. Ale dnes, kdy je místo každých deseti českých slov jedenáct anglických, jsem se podřídil době a čas pro vzpomínání označil geniálně jako „ŠMUSTIME“. Velice děkuji naší skvělé dvorní výtvarnici Helze Hoškové za výstižné grafické logo, které lze prezentovat od navštívenek až po billboardy v nadživotní velikosti. Originál věnujeme do zasedačky představenstva TI, protože tam, kde je prostor pro ŠMUSTIME, není už žádný time na konflikty. Na památku pro účastníky sněmu jsou zde zmenšené kopie našeho nového

loga. Pokud si je vložíte pod polštář, vzpomenete si na všechny zapomenuté lásky a celou noc s nimi budete milostně šmustajmovat.

Očekávám, že na všech pozvánkách nejen na sněmy TI, ale i na veškeré světové a jiné židovské kongresy, bude vždy „šmustime“ uveden jako první bod programu. Ve zbývajících cca 15 minutách proběhnou pak všechny referáty a diskuse.

Jako Žid z kolonií vám, jako většině metropolitních Židů, děkuji za vyslechnutí a jak jinak i schválení mého návrhu. Závěrem dovoluji, abych vám popřál další měsíční nehybnou vítězství v boji s Českým úřadem sociálního zabezpečení. Padneme při něm všichni, ale naši jevrejskou kůži nesmíme prodat lacino!

Váš, jako vždy, v úctě sklon

Hanuš Hron

PQ recepce v kavárně

Martina Pospíšilová, foto Michal Stránský

V pátek 7. června proběhlo v kavárně Studia Alta netradiční setkání zástupců z kulturního světa České republiky. Velvyslanectví Státu Izrael pořádalo tuto akci na počest bohaté účasti Izraele na Pražském Quadriennale. Pražské Quadriennale scénografie a divadelního prostoru se konalo od 6. do 16. června a jejím účelem bylo seznámit širokou i odbornou veřejnost s tím nejlepším z divadelního designu, scénografie a divadelní architektury z celého světa. Stát Izrael zde byl reprezentován hned v několika sekcích, například v rámci Výstavy zemí a regionů projektem „1600 feet under“ kurátorky Anat Mesner, na výstavě Fragmenty prezentoval Izrael scénograf Alexander Lisiyansky dílem připraveným speciálně pro PQ, ve studentské sekci se prezentovaly izraelské školy pod dohledem kurátorky Lily Ben Nachshon.

Na akci přivítal hosty velvyslanec Daniel Meron a popřál Izraeli mnoho štěstí na tomto významném quadriennale. Dalším řečníkem byla Pavla Petrova, generální ředitelka PQ, a kurátorka Anat Mesner, která poděkovala celému týmu za skvěle odvedenou práci.

Pražské Quadriennale se opakuje každé čtyři roky a Izrael byl jeho součástí již od 90. let.

S bolestí v srdci

S bolestí v srdci oznamujeme, že v sobotu 15. června zemřel pan Ing. Michal Salomonovič (86 let). Ostravský rodák, jehož celá rodina byla perzekvována během druhé světové války, přežil ghetto Lodž, tábory Auschwitz-Birkenau, Stutthof, Flossenbürg. O holocaustu neúnavně a do posledních sil přednášel studentům i dospělým v Česku a Německu, opakovaně s nimi navštěvoval bývalé nacistické tábory: „*Je nás už málo, kteří jsme prožili koncentrační tábory, kde jsme byli jen čísla s Davidovou hvězdou na vězeňském mundúru. Přežili jsme a naši povinnosti je, zejména mladým lidem, sdělovat naše prožitky z této doby, aby je náš osud nikdy nepotkal.*“

Michal Salomonovič byl místopředsedou Terezinské iniciativy, místopředsedou Historické skupiny Osvětim, členem Židovské obce v Ostravě, členem předsednictva Městského výboru Českého svazu bojovníků za svobodu. Už teď nám moc chybí.

Nechť je jeho duše přijata do svazku živých.

Marta Malá, NFOH

Vzpomínáme na Michala

Michal Salomonovič se narodil 6. října 1933 v Ostravě-Vítkovicích. Otec Erich pracoval jako inženýr v rafinerii minerálních olejů v Ostravě-Prívově, matka Dora byla administrativní pracovnící. Jeho bratr Josef (*1938) žije ve Vídni.

Werner Imhof, historik, který se mnoho let zabývá připomínáním holocaustu a zločinů nacismu, na Michala vzpomíná:

„*Poznal jsem Michala Salomonoviče jako angažovaného pamětníka, při jeho neúnavné činnosti s mládeží, ve školách, v památnících, při vzpomínkových slavnostech, při jeho snaze, aby lidé nezapomínali, co byl holocaust. Já jsem mnohá tato setkání připravoval, doprovázel ho a moderoval. O čem tam Michal vyprávěl?*

Šťastné dětství v dobře situované rodině strojího inženýra skončilo s okupací a vznikem protektorátu. Původní Eichmannův plán předpokládal vybudování

ZŠ Odry, listopad 2018, archiv J. Hlávkové

židovské oblasti v okolí Lublina, kam by měli být Židé vysídlováni – proto bylo již v říjnu 1939 vysláno z Ostravy asi 1000 mužů do Niska nad Sanem, na samé hranici mezi polským územím obsazeným Německem a Sovětským svazem, kde měli vybudovat rozsáhlý tábor. Mezi nimi byl i Michalův otec. Vysadili je na místě, kde nebylo vůbec nic, ani střecha nad hlavou. Mnoho jich zemřelo hladem, vyčerpáním, zimou, nemocemi. Plán se ale nějak nevydařil, a tak Němci jich část zahnali na sovětské území, kde je obvykle taky nečekalo nic dobrého, zbytek se vrátil na jaře 1940 do Ostravy.“

Mezitím se matka s chlapci odstěhovala do Prahy v naději, že z Prahy by bylo přece snad ještě možno se vystěhovat. Tam za nimi přijel i otec.

Werner Imhof pokračuje:

„*Nicméně již v r. 1941 je rodina z Prahy deportována jedním z prvních transportů do ghettu Lodž. Otec pracuje v továrně, a bere s sebou i osmičletého Michala, který se stává jakýmsi zámečnickým učněm. Aby vůbec dosáhl na pracovní stůl, museli mu zhotovit vyvýšený podstavec.*“

„...drobné dětské ruce se dobře hodily na skládání a třídění jehel do textilních strojů. Moc mě chválili,“ poznamenal k tomu jednou Michal. „A ovšem, kdo pracoval, dostával něco jídla.“ Jeho maminka v ghettu pracovala v papírenské výrobě.

„*Životní podmínky v Lodži byly kruté, stará městská čtvrť, úzké uličky, 90 % obytných místností nemělo rozvod vody*

ani odpad, mnohde ani elektřinu. Hlad, zima, nakažlivé nemoci. Mladšího tříletého synka maminka neustále skrývala, protože hrozily časté razie, kdy děti a staré lidi nacisti nemilosrdně likvidovali.

V jedné škole v Německu připravovali žáky na Michalovu návštěvu čtením z knížky Jurka Beckera Jakub lhář – o ghettu v Lodži – a jedna dívka se Michala zeptala: „Bylo to tam opravdu tak hrozné jak je to v té knížce?“ – „Ne,“ odpověděl tiše Michal, „bylo to ještě horší...“

Když se blížila Rudá armáda, bylo ghetto likvidováno, většina jeho obyvatel skončila ve vyhlazovacích táborech. Také Salomonovičovy odvezli do Auschwitzu, ale protože Němci potřebovali vycvičené pracovníky do kovo-průmyslu, hlavně na výrobu zbraní, tak jako zázrakem tam přečkali pár týdnů a byli odesláni do KZ Stutthof. Při příjezdu oslovil SS důstojník vězně, že obdrželi zásilku vitaminů, a kdo z vězňů se necítí zcela dobře, ať se o ně přihlásí. Později se Michal divil, proč jeho zkušený otec takovým pohádkám uvěřil. Ale otec doufal, že pro své děti získá nedostatkové vitaminy, a proto předstoupil. Místo toho ovšem otce a ostatní, kdo se hlásili, zavraždili. Michal jen viděl, jak mrtvého otce vynášeli z baráku a neutišitelně se rozplakal.

Zbytek rodiny byl posléze v listopadu 1944 přemístěn do Drážďan, kde Němci narychlo zařídili továrnu na výrobu zbraní. Tábor spadl pod Flossenbürg. Aby mohli být ubytováni s matkou,

přepsal jim lágový pisář jména na dívčí Michaelu a Jozefku. Michal, tehdy jedenáctiletý, musel jako všichni ostatní 12 hodin denně a někdy i déle, 7 dní v týdnu, pracovat na výrobě munice. Malý Pepík se zas neustále musel schovávat před kontrolami. Nicméně jednou, 13. února 1945, šestiletého chlapce SS kontrola objevila – Zítرا tu ten malý nebude! – přikázali. Což značilo zlikvidovat. Jenže právě té noci přišlo masivní bombardování, prakticky celé Drážďany byly v troskách. Michal vzpomínal na strašlivou noc – a když ráno vyšli ze sklepa, vše kolem bylo rozbito, spáleno, horký asfalt se lepil na nohy. Továrna zničena. I mnoho vězňů zahynulo. V tom zmatku však zapomněli na rozkaz dítě zabít – a to ho zachránilo.

Vězňové včetně Michala pak museli odklízet trosky a vynášet mrtvé. Odvezli a ubytovali je v Pirně, což byl také vedlejší tábor příslušející k Flossenbürgu.

Michal byl tak jeden z posledních pamětníků onoho velikého bombardování Drážďan.

„Jenže stále ještě nebyl konec války. Vězňové, kteří to vše přežili, měli být odvedeni do svého základního tábora, tedy do Flossenbürgu, což znamenalo urazit pěšky vzdálenost asi 250 km. Pochod smrti. Nastoupila i Dora s oběma dětmi. Šli přes naše území a někde poblíž Domažlic je začalo ostřelovat bojové letadlo. SS rozkázali ulehnout do příkopu. Když však letadlo zmizelo, začali SS hned rvát: Los, los, Saujuden! Měli naspěch. Jenže Dora přikázala dětem, ať zůstanou tiše ležet – možná je považovali za mrtvé – a tak transport od táhl dál bez nich.“

Až do konce války se skrývali v okolí Domažlic. Michal vzpomínal, jak poprosili jednoho českého sedláka o trochu jídla, a ten jim dal hrnc uvařených brambor. Prý od té doby patřily brambory na loupáčku mezi jeho nejmilejší jídla.

Po návratu do Ostravy vystudoval základní školu, gymnázium na Matiční ulici a Vysokou školu báňskou, strojní fakultu s vysokoškolskou kvalifikací inženýr hutnického strojnictví. Po ukončení studia v roce 1958 nastoupil na NHKG Ostrava-Kunčice, kde pracoval téměř až do doby starobního důchodu. Na sklonku profesní kariéry pracoval pro firmu Centrozap a krátce

pro firmu Siemens. Oženil se a narodili se jim dva synové.

V šedesátých letech se stal členem KSČ. Nicméně v roce 1968, po vstupu sovětských vojsk, když obsadili ostravský rozhlas, pomáhal na NHKG pracovníkům ostravského rozhlasu s tajným vysíláním. Přece jen nezapřel svůj statečný a pevný charakter! V době normalizace byl pak z KSČ vyloučen.

Byl velice aktivní: byl členem předsednictva MěV ČSBS Ostrava, Židovské obce Ostrava, místopředsedou Historické skupiny Osvětim a místopředsedou Tereziánské iniciativy. O tematice holocaustu přednášel žákům základních škol a studentům středních škol v kraji. Pro ilustraci – v letech 2014–2018 celkem na 67 českých školách, besedoval i se studenty v Drážďanech a Flossenbürgu. Podrobnosti jeho života zpracoval Vojtěch Vlček v knize „Ostrava za ostatními dráty“.

Za svou činnost obdržel několik ocenění, pamětních medailí od krajských organizací, Živé paměti, polských organizací veteránů války a 26. 10. 2018 mu ÚV ČSBS udělil kříž „Za zásluhy“.

Ale to není to nejdůležitější. Důležitější je, jak to o něm píše Werner Imhof:

„Chytrý, moudrý, angažovaný, neuvěřitelně pokorný, s nádherným židovským humorem, odvážný a upřímný, velkorysý, vždy ochotný pomoci, nikdy agresivní nebo nevládný – to byl Michal Salomonovič. Pokud Bůh někdy posílá na Zem anděly – a věřím, že

je to tak – aby nám dali odvahu, utěšili nás, povzbudili nás a poskytli nám vzor, pak jsem měl štěstí, že jsem se s takovým andělem setkal a on byl mým přítelem. Děkuji, že jsi byl s námi, drahý Michale. Ať je ti v nebi dobře!

Budme spíš vděční, že jsme ho znali, než smutni. Ale nesmírně smutný jsem.“

Michal Salomonovič opustil řady přeživších

Zprávy bývají dobré i špatné. Tato z 15. června 2019 je ta nejhorší. Ta o Michalovi Salomonovičovi z Ostravy. Výzva, začínající slovy Kdo jste ho znali..., je zcela bezpředmětná, protože jsme ho znali skoro všichni. Toho laskavého člověka, se kterým sice bylo možno nesouhlasit, ale každý konflikt byl už předem odložen ad acta. Přes tu vzdálenost Ostrava – Praha, byl neúnavným členem předsednictva Tereziánské iniciativy, a kdyby za nic jiného, tak za ten čas strávený na kolejích a za ty starosti mu patří náš dík. Michale, pokud by „empathie“ měla mít nějakou měrnou jednotku, musel by to být „jeden Salomonovič“.

Měli jsme tě totiž všichni rádi. Zůstaň dlouho v naší paměti, protože vzpomínout na tebe je a bude vždy dojemné.

Hanuš Hron

Vzpomínka na Míšu

Dovolím si napsat tento nadpis, takto osobně, jelikož se po 9 letech mezi námi vytvořilo hlubší přátelství. Otevřela jsem svůj deník a hledala, kdy jsme spolu šli poprvé na přednášku do školy. Bylo to 1. června 2010 a poslední přednáška byla 25. listopadu 2018.

Nemám dar psaní a neumím ani dobře formulovat myšlenky, vzpomínky, které mi běhají hlavou. Vím jen, že když začnu vzpomínat, tak se mi derou slzy do očí. Ono přece jen 9 let je 9 let a za tu dobu jsme spolu prošli několika desítkami škol a udělali více jak stovku přednášek a nemám ani chuť to počítat, kolik jich přesně bylo, jen vím, že

**Terezín, říjen 2016,
foto Michal Stránský**

pokud Míša mohl, jelikož byl hodně aktivní v mnoha dalších oblastech, tak jsme spolu šli, tedy lépe řečeno jezdili, a to po celé severní Moravě. Byl to dobrý čas v autě – povídali jsme si o různých věcech života. Měla jsem pocit, že už jsme taková „sehraná dvojka“ – já udělala historický úvod do tématu antisemitismu a holocaustu a Míša pak pokračoval vyprávěním svého osobního příběhu. Bylo zajímavé sledovat žáky – studenty, jak ho pozorně poslouchají – naprosté ticho, sem tam to proložil něčím vtipným, a tak se i v tomto vážném okamžiku publikum zasmálo.

Někdy jsem pozorovala studenty, jak budou reagovat při jedné z nejobolestivějších vzpomínek, kdy vyprávěl, jak mu zavraždili otce injekcí do srdce. V té chvíli by opravdu bylo slyšet „spadnout špendlík“.

Bylo to bolestné a přesto plné naděje, že dnešní generace není tak špatná, zkažená a zlá, jak se někdy mluví. My v nich zahlédli mladé lidi, kteří umí naslouchat, jsou empatičtí, nebojí se

projevit emoce jako je úsměv, poděkování či slzy.

Každý příběh pamětníka holocaustu je silný. Neskutečně jsem si Míši vážila, že dokázal poodhalit své srdce a předat další generaci to, čím nejen on, ale i jeho blízcí museli projít. Víím, že to pro něj nebylo lehké. Míša byl hodně citlivý, byl opravdový, a proto si myslím, že se ty jeho vzpomínky vryly studentům hluboko do srdce i mysli. Však právě proto jsme tyto přednášky – besedy spolu dělali, abychom varovali mladou generaci před zlem, které se znovu snaží vtláčit i do dnešní doby.

Jsem Bohu vděčná, že jsem Míšu na své životní pouti potkala. Odešel, ale v mém srdci a ve vzpomínkách je a zůstane. Baruch Dajan Ha-emet.

*Jana Hlávková,
lektorka ICEJ*

Christoph Kulesa, Max-Kolbe Werk: Také my truchlíme a budeme na Michala Salomonoviče s úctou vzpomínat. Děkujeme Bohu, že jsme ho poznali a mohli s ním společně jít kousek cesty.

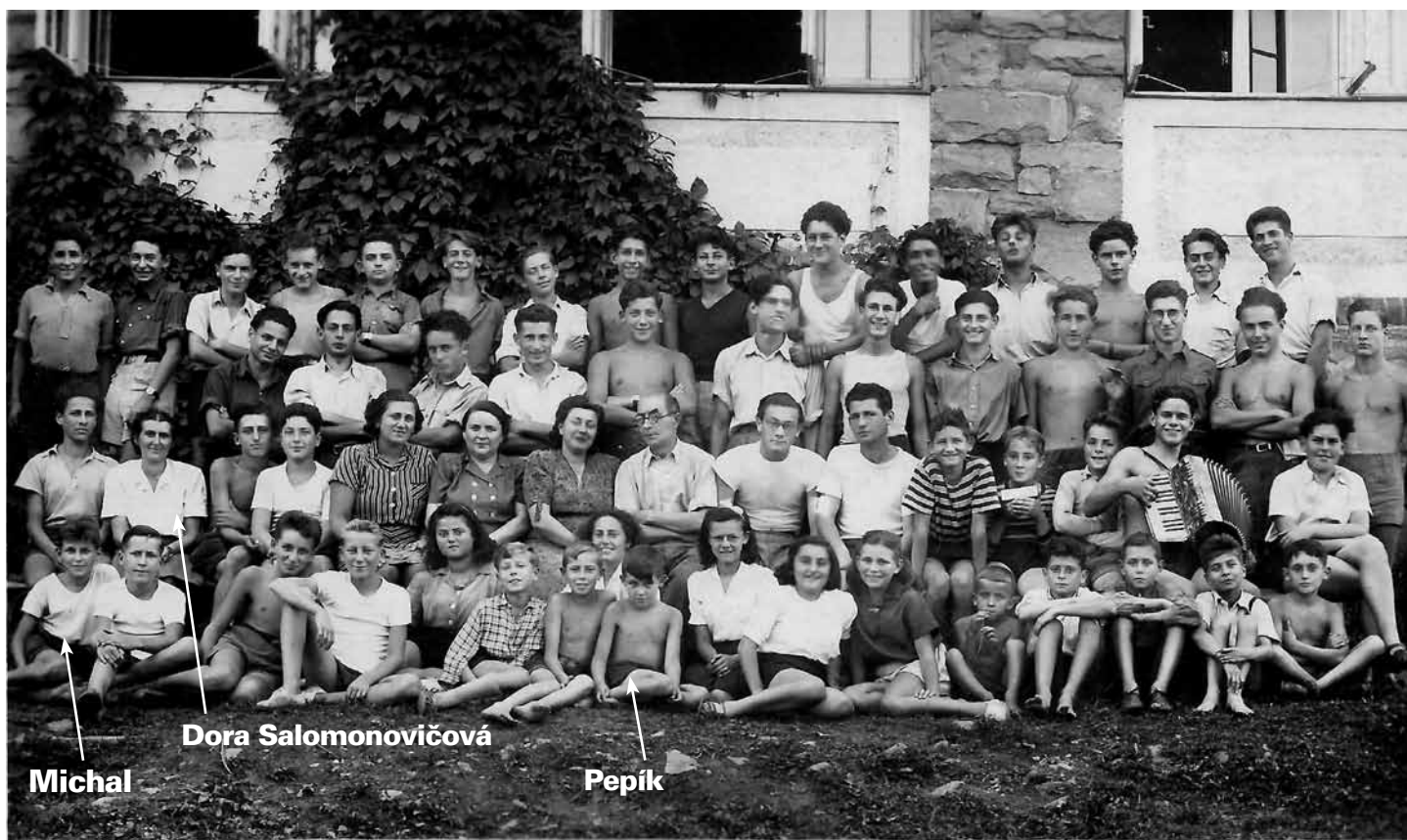
A ještě jedna malá vzpomínka

Kromě Michalova mladšího bratra Pepíka, jsem ho znala asi nejdéle ze všech – setkali jsme se na letním pobytu židovských dětí a mládeže v Ostravici v letech 1948–1950, kam od konce války jezdili oba bratři, ale také jejich maminka Dora, která tam obětavě pracovala jako jedna z vedoucích. Měli jsme ji tam moc rádi. Občas nás později navštívila, když byla v Praze, a vždy o klucích aspoň povídala, protože jinak jsem je pak dlouhá léta neviděla. Setkávala jsem se s Michalem častěji až na schůzích Rady FŽO a na Terezínské iniciativě, ale kamarádství z dětství nikdy nevyprchalo.

Těžko se mi smíruje s tím, že už nikdy neuvidím jeho milý úsměv, který vycházel ne z koutků úst, ale zevnitř z jeho duše.

Michaela Vidláková

Předsednictvo Terezínské iniciativy na své schůzi uctilo památku Michala minutou ticha. I tímto vyjadřujeme upřímnou soustrast pí Libuši Salomonovičové a celé rodině.

Ostravice 1946, z archivu L. Salomonovičové

Pomník českých dětí na Liverpoolském nádraží v Londýně

Sir Winton nebyl sám

Bylo jich pět, ale dosud jsme znali jen jednoho z nich. Jméno Nicholase Wintona, zachránce téměř sedmi stovek židovských dětí z Československa před jistou smrtí v nacistických vyhlazovacích táborech, obletělo svět a každý se tak mohl seznámit s příběhem Brita, který v prosinci 1938 vyslyšel naléhání svého známého a místo dovolené na lyžích v Alpách se vypravil do Prahy organizovat únikové transporty ohrožených dětí a shánět jim víza a náhradní domov na britské půdě – zatímco jejich rodičům už nebylo pomoci.

Ve Wintonově stínu přítom až dosud zůstávali čtyři další lidé, kteří po zabrání Sudet v září 1938 a následné okupaci celé země v březnu 1939 společně s ním vytvořili v Československu záchrannou síť pro ty nejvíce ohrožené. Před příjezdem se vzájemně neznali a nikdy spolu nemluvili, dohromady se dali až v Praze.

Mezi klíčové organizátory záchranných transportů patřili vedle Nicholase Wintona také Doreen Warrinerová, Trevor Chadwick, Beatrice Wellingtonová, Bill Barazetti a další. Přidala se také řada organizací a institucí, politických, náboženských i charitativních. Rozhodující úlohu samozřejmě sehrály rovněž britské rodiny, které dětem v zoufalé situaci nabídly zázemí svého domova.

Ministr zahraničních věcí Tomáš Petříček na konci dubna u příležitosti osmdesátého výročí tzv. „kindertransportů“ připomněl činy těchto zachránců. Do Prahy se na slavnostní odpoledne s názvem „Neviditelní hrdinové“ sjeli potomci hlavních organizátorů záchranné mise z roku 1939 a ministr Petříček jim jako poděkování předal zvláštní pamětní list. Přítomni byli i zástupci rodin, které nabídly českým dětem ve Velké Británii pomoc, a také samotné zachráněné „děti“.

Během slavnostního odpoledne vystoupili s projevem také velvyslanec Velké Británie v ČR Nicholas Archer, za zahráněné děti Evy Leadbeater a za zachránce synovec Doreen Warrinerové Henry Warriner.

Doreen Warriner na dobovém snímku

Pamětní deska na hotelu Alcron

Henry Warriner a Tomáš Petříček

Ministr Petříček v předvečer slavnostního odpoledne odhalil Doreen Warrinerové pamětní desku. Autorem pamětní desky, která je umístěna u vstupu do hotelu Alcron, kde měla Warrinerová v době svého pražského působení provizorní kancelář, je architekt a herec David Vávra.

*Zpracováno podle Respektu a mzv.cr,
foto Matěj Stránský*

Se třemi generacemi Krausů v Klubu Jáchymka

Text i foto: mistran

Ve čtvrtek 13. června se konalo v Klubu Jáchymka setkání, na němž fyzicky chyběl František R. Kraus, československý spisovatel a novinář, člen protinacistického odboje, který přežil Terezín, Osvětim, Gleiwitz a Blechhammer.

Ač chyběl ve skutečnosti, byl přítomen ve vyprávění svého syna (Tomáše) a vnuka (Davida).

Narodil se v roce 1903, zemřel v roce 1967. Patřil do tzv. Pražského kruhu spisovatelů. Působil v ČTK, Prager Tagblatt, Prager Presse, Tribuně a dlouho pak v Českém rozhlasu.

Narodil se v pražském Josefově v rodině krejčího a zároveň majitele módního salónu. Krausovým strýcem byl Maurus Bloch, tiskový poradce císaře Františka Josefa I. a později i prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

F. R. Kraus se přátelil s Maxem Brodem, Franzem Kafkou, Gustavem Meyrinkem, Karlem Čapkem, Jaroslavem Haškem, Janem Masarykem a i s Albertem Einsteinem.

Po válce napsal několik knih, které reflektovaly zážitky z koncentračních táborů. Jeho knížka *Plyn, plyn... a pak oheň* (vyšla v září 1945) a byla jedním z prvních literárně zpracovaných svědectví o holocaustu.

(Do některého z příštích čísel připravíme více o Františku R. Krausovi.)

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@gmail.cz.
Redakční rada: Eva Fantová, Zoja Franklová, Doris Grozdanovičová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.
Číslo 96 vyšlo v červnu 2019.

MK ČR E 10779